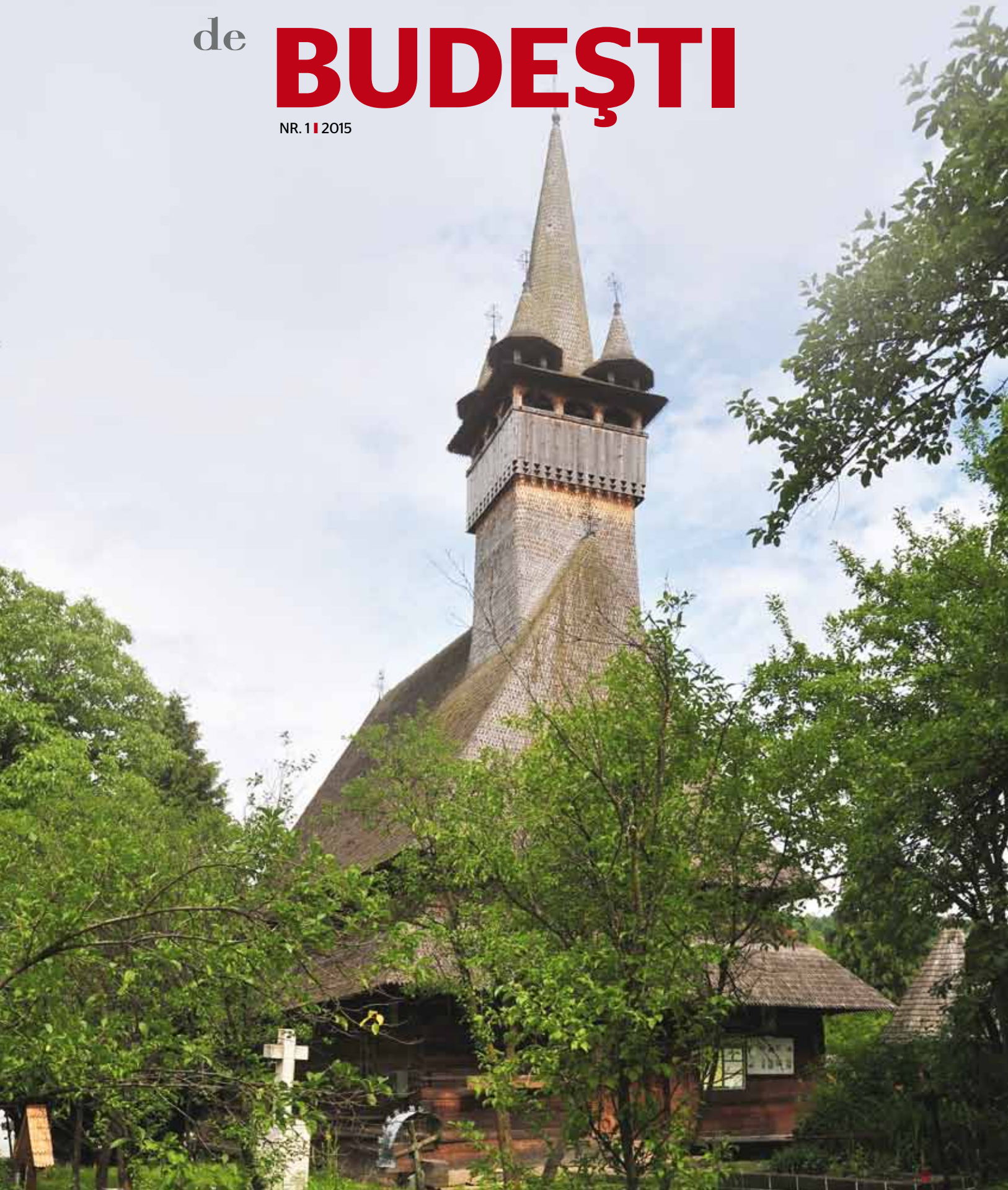

UN PROIECT **Gazeta**
DE MARAMURUȘ
ÎN PARTENERIAT CU PRIMĂRIA BUDEȘTI

Gazeta de **BUDEȘTI**

NR. 1 | 2015

„La un moment dat respiram ușurat că am terminat o uliță într-o zonă și spuneam că am cam terminat, dar trăgând linie și văzând că și pe partea cealaltă a satului mai avem de lucru, ne-am pus mâinile în cap. Dar important este că încercăm tot timpul să facem ceva pentru a fi și mai bine în comuna noastră”.

Liviu Tămaș,
primarul comunei Budești

Reporter: Când ați devenit primarul comunei Budești?

Liviu Tămaș: Sunt primar din anul 2000, de 15 ani. Timp de două mandate am fost cel mai tânăr primar din Maramureș, din 2000 până în 2008, ajungând primar la vârsta de 29 de ani. Cum de m-au votat oamenii prima dată, fiind atât de tânăr? Probabil pentru că mă simțeau aproape de ei. Spun asta pentru că, înainte, până în 2000, am fost 5 ani contabil la Mina Căvnic, și făceam naveta cu oamenii din Budești. De foarte multe ori, ei intrau în mină și îmi lăseau să le rezolv anumite probleme birocratice, dacă aveau nevoie de diferite adeverințe sau alte documente de la birouri, iar când ieșeam din schimb, le dădeam documentele soluționate. Consider că probabil prin aceste gesturi, din vorbă în vorbă, oamenii au aflat de mine, au căpătat încredere și m-au considerat aproape de ei. Pentru că la momentul respectiv nu mă puteam raporta la activități de angajare. Sigur că între timp lucrurile s-au schimbat, iar după primul mandat s-au văzut rezultatele, și de fiecare dată am fost ales cu peste 60%.

Reporter: Practic, se poate spune că toată dezvoltarea Budeștiului, așa cum arată astăzi, ați reușit-o dumneavoastră, în etape.

Liviu Tămaș: Numai în etape s-au realizat toate. Pentru că la început nici eu nu am știut mare lucru despre

ce înseamnă administrația, dar m-am informat. Nu mi-a fost rușine să întreb, chiar și de două ori, până am fost sigur că am am înțeles ce și cum trebuie făcut.

Reporter: Ce a fost cel mai greu în acest timp?

Liviu Tămaș: Nu cred că au fost lucruri foarte grele, pe care să nu le pot depăși. Greu este că nu poți să faci tot ce ți-ai propus, fiind într-o zonă în care nu putem atrage investitori care să ne ajute să ne dezvoltăm și mai mult. Din bugetul local am făcut cât am putut, în rest ne-am luptat foarte mult pentru proiecte și finanțări.

Reporter: Despre realizările ultimului mandat, și despre cele mai importante proiecte pe care le-ați gândit în mandatele trecute, dar care s-au materializat abia acum?

Liviu Tămaș: Cel mai important proiect pe care l-am gândit și pe care l-am început încă din primul mandat, cu un studiu de fezabilitate, a fost cel privind

aducțiunea de apă potabilă, fiind un proiect amplu, cu o valoare foarte mare, a fost greu să prindem toată comuna, având peste 3.200 de locuitori în Budești și Sârbi, lucrările au fost grele, având în vedere că amplasarea noastră este mai mult pe suprafață stâncoasă. Sper să putem încheia proiectul în acest mandat. Acesta a fost cel mai de durată și cel mai greu proiect. În rest, toate celelalte, chiar dacă le-am început într-un mandat, le-am terminat în următorul mandat.

Reporter: Cum colaborați cu CL și cu localnicii?

Liviu Tămaș: De-a lungul anilor am colaborat foarte bine atât cu localnicii, cât și cu reprezentanții Consiliului Local. Niciodată nu am avut probleme, și de-a lungul mandatelor nu știu dacă au existat vreo 4 - 5 proiecte de hotărâre care să fie respinse, fiind chestiuni mai mult procedurale, adică „trebuie să o discutăm în Consiliul Local, dar din start problema este respinsă, pentru că

15 ANI DE EXCELENȚĂ În administrație

Interviu cu **Liviu Tămaș**, primarul comunei Budești

Liviu Tămaș a fost, timp de două mandate, cel mai tânăr primar din județ, dar, în același timp, este, de 15 ani, unul dintre cei mai performanți aleși locali din țară. Practic, întreaga dezvoltare a comunei Budești se leagă de numele său și de cel al echipei pe care o conduce. Nu a contabilizat la cât se ridică fondurile atrase în comună și investițiile realizate în acest interval de timp, dar suma ar fi cu siguranță de ordinul milioane de euro. Primarul comunei Budești spune însă că cea mai importantă realizare profesională din acești ani rămână relația deschisă pe care o are cu oamenii.

nu era în avantajul comunității”. Am colaborat foarte bine cu reprezentanții Consiliului Local pentru că din punctul meu de vedere am încercat să fiu cât se poate de corect și cinstit cu ei. Nu am avut nimic de ascuns, iar dacă cineva a avut o nelămurire, i-am oferit toate informațiile din aparatul de specialitate al primarului, pornind de la registrul agricol, până la aspecte juridice sau economice.

Reporter: Sunteți unul dintre puținii primari cu reputație impecabilă. Cum ați reușit?

Liviu Tămaș: Am avut întotdeauna controale de la Curtea de Conturi, dar niciodată nu am avut probleme grave, mici sugestii sunt firești. Nu știu dacă pentru asta m-a ajutat pregătirea profesională, dar sigur că și asta este un avantaj, știu despre ce vorbesc și cum să punem problema. Cel mai mult contează modul de lucru al echipei, degeaba mi-aș impune punctul de vedere în condițiile în care aparatul de specialitate al primarului nu ar răspunde inițiativei mele.

Reporter: De asemenea, în tot acest timp ați fost stabil din punct de vedere politic, n-ați trecut la alte partide.

Liviu Tămaș: Oamenii au apreciat și că am fost stabil din punct de vedere politic, cu toate că am avut și am dezamăgiri și astăzi. Dar, decât să am dezamăgiri din

partea unor străini, mai bine din partea alor mei.

Reporter: Câți bani ați atras în total în comună și care a fost cea mai bună perioadă din acești 15 ani?

Liviu Tămaș: Nu am făcut un calcul privind totalul banilor pe care i-am atras în Budești, dar fără discuție sunt câteva milioane de euro numai pe proiectele mari. Cele mai multe proiecte le-am avut în momentul în care era Tăriceanu prim-ministru și din proiectele pe care le-am prins atunci am venit cu ele până în 2012. Atunci am implementat două proiecte prin Programul SAPARD.

A fost mandatul cu cele mai multe proiecte perioada în care am acumulat și mai multă experiență. În perioada aceasta n-au mai fost atâția bani, dar totuși ne-am mișcat și datorită experienței am reușit să facem lucruri importante. Cu toate acestea, nu am terminat ce avem de făcut, și tot nu vom finaliza în grabă. La un moment dat respiram ușurat că am terminat o uliță într-o zonă și spuneam că am cam terminat, dar trăgând linie și văzând că și pe partea cealaltă a satului mai avem de lucru, ne-am pus mâinile în cap. Dar important este că încercăm tot timpul să facem ceva pentru a fi și mai bine în comuna noastră.

Reporter: Cea mai mare realizare din acești 15 ani?

Liviu Tămaș: Cea mai mare realizare de-a lungul mandatelor a fost colabo-

rarea cu oamenii, văzând că peste 60% dintre cetățeni sunt alături de mine, eu spun că mai mare satisfacție nu poți să ai, însemnând că oamenii apreciază ceea ce am lucrat și ce am făcut și, în general, oamenii simpli sunt cei mai sinceri.

La noi nu este program de audiențe, pentru că mergem pe principiul că trebuie să fim la dispoziția oamenilor atunci când au ei nevoie. Mă sună chiar și în afara orelor de program, dar nu este nicio problemă pentru mine. Mă contactează chiar și sâmbăta și duminica, și e normal să fie așa, pentru că sunt aici în sat cu ei. Dar oamenii au învățat să facă distincția între aspectele pe care le rezolvă primarul și cele pentru care trebuie să se adreseze altora.

La început veneau la mine pentru orice adeverință, și chiar dacă îi trimiteam la secretar, spuneau să merg cu ei, așa că mă ridicam de la birou și îi însoțeam pentru că asta îi liniștea. Dar, în timp, asemenea situații au intrat pe făgașul normal, le-am explicat că problemele ce țin de un anumit compartiment le rezolvă acel compartiment, iar angajații au înțeles că noi suntem aici pentru a rezolva problemele cetățenilor. Primăria are 10 funcționari, dar mai avem un muncitor de întreținere și un șofer. Foarte important este că avem două persoane care lucrează pe implementarea proiectelor. Și toți împreună formăm o echipă care lucrează în folosul și interesul cetățenilor.

Infrastructura modernă dă gradul dezvoltării și civilizației din orice localitate. Tocmai de aceea, administrația locală din Budești, în frunte cu primarul Liviu Tămaș, și-a fixat ca și obiective prioritare mai multe proiecte care vizează infrastructura locală și pe care, cu ambiție și perseverență, le-a continuat an de an. Acum, până la finalizarea lor mai e un pas.

Maluri

Infrastructura modernă, obiectiv prioritar pentru administrația locală

Comuna Budești este una dintre perlele turismului și culturii tradiționale maramureșene, numai că, pentru a fi pusă în valoare așa cum se cuvine, e nevoie de o infrastructură modernă: drumuri de acces practicabile, alimentare cu apă. Primarul Liviu Tămaș care își iubește comuna și zestrea ei tradițională ca nimeni altul, a înțeles acest lucru încă din primul mandat. Și, tot de atunci și-a fixat niște obiective pe care le urmărește cu perseverență și, pe care suntem siguri că le va împlini cu succes. Alimentarea cu apă a comunei Budești este cel mai amplu și mai greu dintre proiectele locale implementate de primarul Liviu Tămaș: „Cel mai amplu

proiect al nostru este cel privind alimentarea cu apă a comunei. Suntem în lucru. Nu avem toată finanțarea asigurată, dar avem o parte din bani. Am avut și un contract semnat cu Ministerul Dezvoltării și am pregătit deja o solicitare de plată. Sperăm ca până la sfârșitul anului să mai semnăm un contract de finanțare, astfel încât anul viitor să fie gata rețelele principale de apă potabilă. Dar am încercat în cadrul proiectului de rețele principale să prindem cam tot ce este de prins pentru nevoile întregii comunități. Rețeaua are în total o lungime de circa 25 km în Budești și Sârbi. În satul Sârbi este încheiată lucrarea de aducțiune de apă, dar încă nu este

cuplată pentru că trebuie făcute probele și toate celelalte. Sperăm ca anul viitor să nu ne rămână de făcut mai mult de 10% din lucrare. Astfel încât în 2016 să ne putem face o idee despre ce înseamnă racordările pentru populație, și să vorbim cu un proiectant să vedem cum le vom putea face”. După alimentarea cu apă, următorul pas ar fi canalizarea, numai că, din cauza reliefului, lucrurile sunt complicate.

Primarul explică: „Cât privește rețeaua de canalizare suntem doar la stadiul de studiu de fezabilitate. Vorbind cu specialiștii am ajuns la concluzia că pentru canalizare ne va fi foarte greu. Dacă apa urcă și coboară, la canalizare

Alimentare cu apă în Budești

lucrurile se schimbă. Problema este că avem diferențe de nivel foarte mari și nu putem săpa la adâncime de doi metri, pentru că dăm de stâncă și piatră. Pe lângă acest aspect, casele sunt așezate pe deal atât partea de sus, cât și în partea de jos a uliței, este foarte greu să aducem canalizarea de jos până la uliță. La noi nu se poate face un proiect tip, iar costurile ar fi foarte mari inclusiv pentru execuție. Ca să putem face canalizarea, ar fi nevoie de peste 3 milioane de euro, iar asta înseamnă că ne trebuie 3 proiecte pentru că limita unui proiect este de un milion de euro. Dar, presupunând că obținem finanțarea, partea cea mai grea intervine la racordare, unde costurile de racordare și întreținere ar fi enorme, iar din această cauză am avea surpriza să nu fie folosită. Eu aș insista pe un sistem clasic de fose septice, dar finanțările europene nu acceptă fose septice. Însă, pe o motivare bine fundamentată și cu ajutor de la Guvern, poate reușim această variantă, cu canalizarea pe grupuri de case. Pentru că relieful nu ne permite altfel. Ne-am gândit să ne creem un serviciu de vidană pentru fosele septice, să achiziționăm o asemenea mașină și pe urmă să facem un

contract așa cum avem cu salubritatea. Asta ar fi singura soluție realistă. Al doilea aspect este că trebuie să ținem cont de faptul că suntem într-un sat de munte și aproape în fiecare gospodărie există animale de care nu ne putem desprinde, pentru că, în momentul când facem asta, dispărem că și zona rurală și se distruge o parte din frumusețea satului. Așa că și de problema aceasta trebuie să ținem cont”.

Modernizarea ulițelor comunale a fost iarăși o preocupare constantă a administrației locale din Budești, iar în acest moment rezultatele sunt pe măsura efortului depus: „Noi nu avem drumuri comunale, pentru că această categorie se referă la faptul că fac legătura între două sate, noi avem rețea de ulițe. Până în momentul de față avem 6 km de drumuri asfaltate și o rețea de 10 km drumuri pietruite, unde se poate merge cu mașina. În ceea ce privește drumurile forestiere, avem 11 km pe care le-am pus la punct pe SAPARD. Intervenim permanent la ulițele pietruite, pentru că, fiind în pantă, la ploii torențiale se spăla toată ulița. Noroc că nu am avut

în ultima vreme ploii torențiale. Cât privește podurile, pe Ordonanța 7 am construit 12 poduri. 4 au fost reabilitate și avem 8 construcții noi. Rețeaua de poduri este deosebit de bună, plus că s-au executat multe reparații la podurile care n-au putut fi prinse în proiect”.

După inundațiile din anii 2000, primarul și-a dorit foarte mult să pună în siguranță localitatea. Astfel că lucrările de îndiguire s-au executat odată cu cele la drumuri: „dacă nu lucrăm la apărările de mal, ar fi însemnat că riscam în orice moment să pierdem lucrările la drumuri. Primele inundații le-am avut în 2001 și apoi în 2003, iar în ultima vreme nu am mai avut probleme. Chiar dacă a fost albia mai mare în anumite perioade, în zonele în care am intervenit, pentru că știam că sunt cu risc, nu am avut probleme. Sperăm să nici nu avem probleme pe viitor”.

Cât privește iluminatul public, rețeaua acoperă întreaga comună, dar, pe viitor, primarul își dorește să obțină o finanțare pentru modernizarea ei și pentru achiziționarea de lămpi mai economice.

Drum Budești

Se spune că o dezvoltare durabilă și benefică trebuie să țină cont de trecut și să-l pună în valoare pentru a asigura un viitor prosper. Parcă nicăieri armonia dintre tradiții, autenticitate și modernism nu a ajuns la proporția perfectă ca în Budești. Aici, primarul Liviu Tămaș, un promotor al tradiției și, în același timp, un susținător al dezvoltării durabile, a reușit să realizeze un proiect de arhitectură unic, care face din Budești o comună maramureșeană autentică, dar cu standarde europene.

Tradiție și modernism, armonia perfectă din Centrul civic al comunei Budești

„Tradiția și obiceiurile sunt cel mai important lucru prin care putem înainta. Am realizat asta gândindu-ne că, indiferent ce investiție facem, oricât ne chinuim, poate veni o nenorocire care să distrugă tot. Dar niciun potop nu poate distruge cultura și ce avem noi în suflet. Noi venim și plecăm, dar ceea ce rămâne după noi este important. Costumele populare ale copiilor implicați în acțiunile artistice sunt făcute de părinții lor. Dar ne-am implicat și noi pentru dotarea Căminului Cultural, accesând un proiect pe fonduri europene, prin care le-am asigurat clopurile, care sunt universale, pieptarele precum și alte elemente vestimentare. Tot ce ține de celelalte straie, fiecare și le aduce de acasă și este o plăcere și o mândrie pentru familie să vadă cât de frumos ne reprezintă copiii. În comună avem vreo 20 de meșteri populari care lucrează numai pe latura de costume populare tradiționale.”

Liviu Tămaș

De cum intri în comuna Budești, ai la tot pasul dovezi incontestabile ale faptului că te afli într-o comună autentică maramureșeană, dar cu standarde europene. Primarul Liviu Tămaș a înțeles de mult că cea mai importantă zestre care poate fi lăsată generațiilor vii-

toare este identitatea, cultura și tradițiile. Că acestea nu asigură doar dezvoltarea unei comunități ci, mai ales, dăinuirea ei peste timp. De aceea, a devenit primarul maramureșean care promovează cel mai mult cultura autentică și tradițiile locale în tot și în toate, inclusiv în proiectele de investiții.

Căminul cultural Budești

Rezultatul poate fi admirat în centrul civic al comunei, despre care primarul Liviu Tămaș spune că: „Tot centrul civic din Budești a fost gândit unitar ca arhitectură, pe un proiect finanțat de AFIR și derulat prin Grupul de Acțiune Locală (GAL) Mara - Gutâi. Proiectul a vizat reabilitarea exterioară

a acestor clădiri, în specific tradițional. Am vrut să îmbinăm latura tradițională cu aspectele moderne, având în vedere că aceste clădiri erau din beton și nu aveam cum să le facem altfel. Dar am încercat să le punem în valoare prin elementele decorative din lemn. Este vorba de sediul Primăriei,

Căminul Cultural cu gardul și Blocul de locuințe. Putem să spunem că este un bloc social, pentru că aici locuiesc, în cele 6 apartamente, specialiștii din comună (medic, preot, profesori). Ne-am gândit că trebuie să le oferim o posibilitate de cazare, pentru a nu risca să rămână comuna fără aceste persoane de care avem mare nevoie. Chiria este simbolică pentru că nu se putea chiar gratuit, dar alte posibilități să atragem aici oameni de calitate nu avem, iar să faci naveta de undeva este foarte greu.

„Am încercat să mă implic și pe segmentul ce ține de sănătate. Avem doi medici de familie, avem farmacie, cabinet stomatologic și, împreună cu cei de aici, ne-am implicat pentru modernizarea cabinetelor. De asemenea, avem un medic veterinar foarte bun și foarte implicat.”

Liviu Tămaș

Grădinița

Școala Budești

Școala Sârbi

Dispensar

Urmează să punem la punct și clădirea școlii în aceeași arhitectură exterioară. La vremea când am scris proiectul, școala nu era obiectiv eligibil, dar ne dorim să facem și exteriorul școlii în același ton.”

Dacă tot vorbim de clădiri publice reabilitate, trebuie amintit și Căminul cultural din Sârbi care este într-o stare bună și este dotat cu tot ceea ce e necesar, dar primarul spune că își dorește mai mult. „Căminul din Sârbi nu este în stare pe care mi-o doresc, dar voi încerca să obținem un proiect și pentru acest obiectiv. Căminul Cultural din Budești este dotat cu bucătărie, cameră frigorifică și toate dotările necesare pentru diferite evenimente”.

Educația este o prioritate pentru orice administrație locală cu viziune. Iar

administrația din Budești are din plin această calitate, de aceea, infrastructura școală s-a aflat pe lista de priorități a primarului Liviu Tămaș: „în cadrul școlii, am făcut modernizări interioare, încălzire centrală, iluminatul, dotări cu mobilier, geamuri; de asemenea s-a reabilitat și sediul grădiniței. Ne-a rămas doar reabilitarea exterioară. Avem un proiect scris, pe care urmează să-l depunem spre finanțare, în care am introdus sistematizarea incintei școlii, unde am cuprins tot ce înseamnă împrejmuire, curtea interioară, pavaje etc. Școala din Sârbi a fost cuprinsă într-un program de reabilitare în mandatul trecut.

Din păcate, acolo avem problemă cu numărul de copii. Dar ținem cu dinții să nu se desființeze, pentru că din punctul meu de vedere într-un sat, atunci când ai desființat școala, când Biserica nu are activitate și când nu

ai asistență medicală, satul moare. Și atunci facem tot posibilul ca școala să nu se desființeze.

Acolo funcționează grădinița și clasele I-IV, cu două clase de simultan. Știm că nu toată lumea este încântată, dar dacă am desființa școala, ne-am întoarce în timp. Pentru că, dacă ne detașăm de Școală și Biserică, pierdem tot ce avem sfânt și bun în sufletul nostru.

Bloc de locuințe Budești

Primăria Budești

Există o bibliotecă, Biblioteca „Mihai Cupcea”, care a fost reabilitată și care deține 5500 volume de cărți. Instituția poartă numele „Mihai Cupcea” în memoria regretatului poet Mihai Cupcea, fiu al locului. În cadrul școlii din comuna Budești, pe lângă cele 8 săli de clasă existente, a sălii profesionale și a altor două birouri, există și un Muzeu Școlar, unde sunt expuse aproximativ 500 de obiecte și piese cu specific tradițional zonal. Prin existența acestui muzeu, dar și prin faptul că sunt localnici care se ocupă încă cu meșteșugurile specifice, tradiționale, se urmărește menținerea, promovarea, continuarea acestor îndeletniciri și implicit promovarea comunei ca și păstrătoare de tradiții și obiceiuri.

Afișaj meșteri populari

„Îmi propun ca, după ce terminăm lucrările la bazinul de înmagazinare a apei potabile, să facem un

proiect pentru acea zonă unde să amenajăm un teren de sport pentru tineret. Nu avem echipă de fotbal, dar sunt mulți studenți și tineri care sunt acasă sâmbăta și duminica și se mai duc să joace fotbal. Așa că ne-am gândit să amenajăm un teren cu toate condițiile, inclusiv vestiare, având apă și curent în zonă”.

Liviu Tămaș

Școala din Sârbi arată foarte bine, sunt asigurate toate condițiile, este dotată cu mobilier, geamurile sunt schimbate, sobele au fost refăcute și am amenajat grupuri sanitare în interior. Avem microbuz școlar, iar copiii din clasele V-VIII sunt transportați în fiecare zi la Școala din Budești, unde avem copii până în clasa a VIII-a”.

Nici sănătatea și sportul nu au fost lăsate de izbeliște, ca de altfel niciun domeniu. Ba mai mult, primarul și-a stabilit noi obiective pe următorul exercițiu financiar European, cum ar fi un teren de sport, pe care suntem siguri că va reuși să-l realizeze.

Evenimente culturale de excepție la Budești

Calendarul de evenimente al comunei Budești este aprobat prin hotărâre de Consiliu Local la începutul fiecărui an și este extrem de bogat. Primarul Liviu Tămaș spune că: „Cel mai important este Festivalul de Rusalii, respectiv Festivalul „Nu vă uitați că-s micuț”, care se desfășoară pe parcursul a două zile. Apoi, în Sârbi avem Festivalul „Jocul la șopru”, care este organizat a treia zi de Paște și am organizat de câțiva ani încoace „Jocul satului”, în ultima duminică din an, organizat la Căminul Cultural.

Anul acesta vom avea o mică problemă, pentru că ultima duminică din an cade exact a treia zi de Crăciun, când se organizează la Sighetu Marmației Festivalul Datinilor, unde merg mulți oameni din comuna noastră. De aceea, s-ar putea ca anul acesta să nu organizăm „Jocul satului”, copiii și mulți dintre localnici fiind plecați. Nu îl putem organiza în altă zi, pentru că în zi de lucru oamenii sunt ocupați. În aceste condiții, ne gândim, însă, să organizăm un eveniment în jurul sărbătorii de Sf. Nicolae, mai ales că avem și hram la Biserica veche. Sunt și alte evenimente mai mici, dar foarte importante pentru comunitate. De exemplu, stâna este foarte importantă. Nu se pot aduna toți oamenii deodată, dar se adună pe grupuri de localnici. Dar, ca și mod de prezentare, și anul acesta am avut o serie de activități cu copiii la Căminul Cultural”.

Comuna are copii iubitori ai muzicii și dansului popular, organizați în două Ansambluri: „Florile Cosăului” din comuna Budești și „Cosăul” din satul Sârbi, îndrumați de către localnici, și ei iubitori de folclor și tradiție și acompaniați de instrumentiști: ceteraș, zonguraș, dobaș. „Ansamblul îl avem de aproape 30 de ani. A fost o perioadă, imediat după Revoluție, când oamenii nu au pus preț pe costumele populare, dar în ultimii ani au revenit costumele populare. Din 2000

nu a fost an să nu avem festival de Rusalii, și de fiecare dată s-a văzut că este un spectacol artistic tradițional, și au început să se repună în valoare portul popular. Acum, la sărbătorile mari, sunt foarte puțini cei care nu sunt îmbrăcați tradițional. Și cel mai important este că își îmbracă hainele cu drag. Acest lucru l-am reușit și prin intermediul școlii. De exemplu, am făcut o tradiție ca în ultima zi de școală dinainte de Crăciun, toți copiii de la școală și grădiniță, însoțiți de cadrele didactice, vin și colindă la Primărie purtând cu mândrie straiile tradiționale. Pentru acest eveniment, împodobim un brad în sala de ședință, iar ei vin și ne colindă primind drept răsplată pachetele. Prin intermediul acestui eveniment, copii simt spiritul sărbătorilor și îmbracă cu bucurie costumele populare. De asemenea, Ansamblul este o pepinieră pentru tinerele talente. Avem tineri care s-au lansat în muzica populară în urma activității de la Ansamblu” - Liviu Tămaș, primar.

Comuna Budești și satul Sârbi, sat aparținător comunei, au un potențial ridicat în ceea ce privește turismul, prin păstrarea vie a datinilor și obiceiurilor străbune, specifice diferitelor evenimente sau sărbători: botejunea, nunta, petrecania, colindul (în acest sens fiind organizat un concert anual cu ocazia sărbătorilor „Crăciunului”), „steaua”, „capra”, „plugușorul”, udatul (cu ocazia zilei de Sânjeorz - 23 aprilie), „vin pețitorii” (cu ocazia Anului Nou, când feciorii din sat confecționează manechini din paie îmbrăcați divers, pe care îi așează în toiul nopții, în copacii înalți de pe marginea drumului), „furatul porților” (feciorii fură porțile fetelor aflate la vârsta mărităului și le ascund, pentru ca apoi, acestea să le caute), stâna (un spectacol câmpenesc de primăvară, foarte frumos și apreciat atât de localnici, cât și de vizitatori) etc.

Nunta din Budești este un frumos „spectacol artistic”, mirii și nuntașii fiind îmbrăcați în portul popular specific zonei, existând și manifestări specifice: „iertăciunile” luate de la părinți înainte de a ieși din casă, împrăștierea grâului peste miri de către drușcă, cu multe urări specifice momentului, însoțirea mirilor de către stegari, „strigătura găinii” etc. La nuntă, ca și în oricare altă zi, de altfel, se pregătesc și se servesc bucate tradiționale, preparate din produse naturale, pe baza unor rețete strămoșești. Acestea se servesc alături de băutura naturală, cunoscută în țară și chiar în străinătate, „horinca”. Iar pe lângă apa curată din izvoare de munte este și apa carbogazoasă, care se află la poalele munților Gutâi, cu numele de „borcut”.

PROGRAMUL MANIFESTĂRILOR CULTURAL-ARTISTICE DIN COMUNA BUDEȘTI PE ANUL 2015

Ziua Mărțișorului – Atelier de lucru la Căminul cultural, cu realizarea de mărțișoare naturale – 1 martie

„Ziua femeii” - Simpozion organizat la Căminul cultural pe tema „Femeia și activitatea sa de zi cu zi” - 8 martie

„Încondeiatul ouălor”, în mod tradițional, cu prilejul sărbătorilor Pascale – 10 aprilie

„Festivalul folcloric Joc de pe Cosău”, Sârbi – Ediția a IX-a -14 aprilie

„Stâna la Budești” – Obicei pastoral de primăvară – mai

Festivalul ansamblurilor folclorice de copii „Nu vă uitați că-s micuț!” Budești – Ediția a XVII-a - 31 mai – 1 iun.

Ziua Copilului – simpozion pe tema „Copiii și activitățile cotidiene ale mileniului III” – 1 IUNIE.

Simpozion omagial adus omului de carte Mihai Cupcea – patronul

spiritual al bibliotecii comunale „In memoriam M. Cupcea” – septembrie, octombrie

Sesiune de referate și comunicări pe tema „Marea Adunare de la Alba Iulia 1918” - 1 decembrie

Mândră-i sara de Crăciun – concert de colinde -25 decembrie

Manifestarea cultural-artistică „Jocul satului Budești” - Ediția a IV-a - 27 decembrie.

ECONOMIA LOCALĂ

„Pe lângă cele 3 pensiuni existente, avem câteva utilaje de debitat lemnul, pe partea de agricultură avem o fermă de capre cu circa 200 de animale. Avem ferme de vaci. Ne dorim să înființăm o cooperativă pentru fructele de pădure. Avem centre de colectare, dar este păcat să nu valorificăm noi fructele de pădure. Mai exact, putem face noi dulceață, sirop. Nu este soluție să ne limităm doar la colectare și să le predăm la centru, iar de aici să se ducă mai departe. Așa că vom încerca înființarea unei cooperative de acest fel, pentru că se finanțează așa ceva, și atunci din 10 membri, unul poate face dulceață de afine, altul, sirop de brad, altul, compot de cireșe pădurețe etc. Iar produsele vor fi prezentate pe un site și lumea va ști că la noi se găsesc produse autentice, cu eticheta cooperativei. Iar în felul acesta ne putem gospodări, promova și câștiga”, spune primarul Liviu Tămaș..

Comuna Budești este așezată în bazinul superior al râului Cosău, la poalele munților Gutâi, care-și ridică semeț vârful Creasta Cocoșului la 1447 m. Munții Gutâi, din care o parte sunt în hotarul Budești, de origine vulcanică, au vârfurile dezvelite, iar mai jos sunt acoperiți cu pășuni presărate cu jnepeni, ienuperi și afinșuri continuate spre poale cu păduri de conifere și fag.

Acești munți străjuiesc comuna Budești în partea de sud-vest, făcând hotarul cu orașul Cavnic, cunoscut centru minier din Maramureș. Comuna Budești are un singur sat aparținător: satul Sârbi. Împreună se întind, de o parte și de alta a râului Cosău, menționat în documente încă din anul 1231.

Cosăul izvorăște de sub culmile Sarmates, prin izvorul Călinii și de sub Prislop, prin izvorul Roșu și din izvorul Negru, străbătând comuna de la sud-est spre nord-vest, primind în drumul său afluenți: Sava, Oanta, Rasorul, Grua și Valea Popii. În partea de sud, culmile Făgădăul Pintii (1258), Plesca (1322) și Prisaca fac hotar cu comuna Bă-

iuș. Sunt locuri de o rară frumusețe, cu păduri dese și poieni întinse, pe unde a cutreierat odinioară Pinteza Viteazul cu ortacii lui. Numele Făgădăul Pintii păstrează amintirea bravului erou maramureșan, luptător pentru dreptate socială și națională. Spre sud-vest comuna se învecinează cu comuna Botiza, fiind despărțită de aceasta de culmile Sarmates și Clife.

Comuna Budești și satul Sârbi, sat aparținător comunei, are un potențial ridicat în ceea ce privește turismul, prin păstrarea vie a datinilor și obiceiurilor străbune. Alături de datini și obiceiuri, comuna Budești se mândrește prin existența porților de lemn sculptate în mod tradițional, a gardurilor de nuiete, a caselor bătrânești cu tindă și acoperite

cu draniță, case care încă răzbesc printre cele construite în stil actual, modern, a trăiniciei indelemticilor străbune: țesutul, torsul lăunii, confecționarea clopurilor de nuiete etc. Există un traseu turistic de la gura minei „Ruginoasa” și până la Mănăstirea „Sfinții Constantin și Elena”, care oferă minunate peisaje relaxante, de neuitat, cum de altfel întâlnești pe parcursul întregului teritoriu al comunei Budești și satului Sârbi. Ca o încununare a tuturor celor amintite, comuna Budești deține și întreține, spre a arăta lumii, patru Biserici de lemn, remarcabile prin arhitectură, vechime și evenimente, Biserici monument istoric, vizitate frecvent de turiști români și străini. Dintre acestea, o Biserică este monument UNESCO. Acestora li se alătură „Mănăstirea Sfinții Constantin și Elena”.

Turismul și economia locală

Primarul Liviu Tămaș spune că: „Cele mai importante obiective turistice sunt Bisericele, tradițiile, cultura, evenimentele, împrejurimile, peisajul; există trei pensiuni turistice, avem 20 de meșteri populari. Dar dacă ne raportăm la ceea ce face fiecare, putem spune că aproape în fiecare casă avem câte un meșter popular, pentru că la fiecare casă este cineva care știe să facă o greblă, o furcă sau un alt obiect. Din fericire, meșteșugurile sunt date mai departe din generație în generație, iar tinerii sunt interesați să învețe.

Am inițiat, în parteneriat cu școala și chiar am cuprins în proiectul de sistematizare a școlii sau un atelier de meșteșuguri. Prin centrele de informare turistică, vom încerca să putem valorifica produsele tradiționale. Unii merg și la târguri, dar în majoritatea cazurilor nu este nevoie să meargă la târguri pentru că sunt cunoscuți și lumea știe că în Budești sunt produse tradiționale și sunt căutați. De asemenea, în comună încă mai există mori și vâltori acționate de apă”.

PLANURI DE DEZVOLTARE

Pentru următorul exercițiu financiar European, 2014-2020, Primăria Budești și-a fixat mai multe obiective și proiecte, care acoperă toate domeniile de activitate, dar, cel mai important lucru rămâne în viziunea administrației locale promovarea identității, culturii și tradițiilor și transmiterea către tânără generație: „Ne-am propus multe, dar în primul rând ne dorim să finalizăm ce am început. Să avem o rețea de ulițe pusă la punct. Nu ne dorim neapărat asfaltarea tuturor ulițelor, pentru că prin aceste asfaltări sărim din tiparul mediului rural și din tiparul satului. Preferăm să mergem pe tradițional decât să avem un asfalt turnat prost, asta pentru că ulițele sunt în pantă și orice asfalt poate coborî. Am avut o asemenea experiență neplăcută, că la un moment dat am turnat asfalt pe o uliță și a coborât asfaltul cu tot cu cilindru. Problema este că, fiind panta mare, ulițele nu pot fi cilindrute așa cum trebuie. Suntem preocupați să accesăm un proiect pentru ulițe, cu macadam, pentru că și costurile de întreținere sunt mult mai mici. De asemenea, vrem să ne concentrăm și pe rețeaua de preluare a apelor, adică șanțuri pe marginile ulițelor. Acum lucrăm la un asemenea proiect. În rest, din punctul meu de vedere, este foarte important să intrăm într-un program prin care să ne promovăm la adevărată noastră valoare”, spune primarul.

Credința și bisericile de lemn, trepte spre eternitate

Biserica „Sfânta Treime” din comuna Budești, din cărămidă, ale căror lucrări de construire au început în anul 1990, se află încă în perioada de finisaje. Pentru aspectul ei actual s-au implicat 3 preoți, care au avut atât sprijinul localnicilor, cât și al autorităților publice locale.

Spiritualitatea, credința și bisericile de lemn care își înalță turlele spre cer sunt cel mai reprezentativ simbol al dăinuirii unei comunități.

Primarul comunei Budești, Liviu Tămaș, spune foarte frumos că: „Noi, ca și comună, dănuim și mergem înainte și suntem recunoscători datorită bisericilor - dacă ele n-ar fi fost, și dacă cei dinaintea noastră n-ar fi construit asemenea bijuterii, noi nu eram astăzi. Pentru că se știe că într-un sat și într-o comună, toata viața comunității se învârtă în jurul Bisericii. Din punctul meu de vedere, Biserica reprezintă cel mai important pilon de susținere a comunității. Avem două biserici în Budești, două biserici de lemn în Sârbi, o biserică catolică de zid în Sârbi și Mănăstirea Budești. Biserica asigură dăinuirea comunității și, din fericire, la noi toată lumea merge la Biserica în fiecare duminică și sărbători. Iar mănăstirea a venit să întregască latura spirituală a comunității. Este amplasată

Biserica Catolică Sârbi

în mijlocul pădurii, iar drumul este asfaltat până aproape de mănăstire”.

Patru dintre cele cinci Biserici existente în comună sunt Biserici construite din material lemnos: trei Biserici monument istoric, înscrise în patrimoniul național, o Biserică monument istoric UNESCO. Biserica „Sfântul Nicolae” Josani, construită în anul 1643, este Biserica monument UNESCO și este vizitată frecvent de diverși turiști din țară și străinătate, fiind amplasată lângă drumul județean, în chiar centrul comunei Budești. Tot în comuna Budești, dar în zona numită Susani, este o Biserică de lemn, care poartă același hram cu cea din Josani, respectiv Biserica „Sfântul Nicolae”. Aceasta este construită în anul 1586.

Biserica veche Sârbi

În satul Sârbi, în partea numită Susani, există o Biserică de lemn, Biserica „Sfânta Paraschiva”, construită în anul 1532, care a fost restaurată în anii 2000 - 2001.

În partea de jos a satului Sârbi, numită Josani, este o Biserică de lemn, având același hram ca și Biserica din Susani, construită în anul 1665, a cărei restaurare urmează să înceapă în decursul anului 2008.

„Mănăstirea Sfinții Constantin și Elena” a fost construită începând cu anul 1994, din material lemnos, având același specific ca și al celorlalte Biserici din lemn din comună. Aceasta se află în comuna Budești, în locul numit Roșia.

Biserica UNESCO Budești

În comuna Budești viețuiesc în bună armonie credincioși ai diferitelor culte creștine, majoritari, în proporție de peste 95% fiind ortodocși.

Biserica UNESCO Budești Interior

Biserica de lemn din Josani, cu hramul Sfântul Nicolae, este construită pe o mică colină, dominând zona centrală a satului. Ridicată de către comunitatea sătească, în prima jumătate a secolului al XVII-lea (tradiția menționează anul 1643), edificiul se impune prin monumentalitate și valoarea artistică, fiind cea mai amplă biserică de lemn din Maramureșul Istoric. Prețiosul monument istoric a fost înscris pe lista Patrimoniului Mondial UNESCO. De dimensiuni apreciabile (lungimea, 18 m, lățimea, 8 m, înălțimea turnului, 26 m), biserica din Josani are cele trei încăperi tradiționale, respectiv spre răsărit absida poligonală a altarului, naosul și pronaosul, de plan rectangular. Spațiul destinat altarului este acoperit cu o semicalotă (element preluat din arhitectura de

zid și transpus în lemn), naosul are o boltă semicilindrică, supraînălțată pe console, iar pronaosul susține pe grinzile masive ale tavanului turnul clopotniță. Cele trei încăperi ale bisericii au un acoperiș unic din șindrilă, cu pante repezi, având streășină dublă, de jur împrejur, acestea având un rol deosebit de important în protejarea pereților împotriva umidității. Deasupra pronaosului se înalță zvelt turnul clopotniță, având în partea superioară, sub coiful ascuțit, un foisor cu câte trei arcade pe fiecare latură. Fleșa elansată a turnului este încadrată de patru mici turnulețe, element singular în arhitectura Maramureșului Istoric. În interior se păstrează o parte din zalele lui Pinteazul Viteazul, haiduc legendar al Maramureșului, care zice-se și-a lăsat el însuși în grija bisericii

cămașa de zale și coiful, după lupta contra tătarilor în 1717. Pictura interioară este alcătuită din scene despărțite prin dungi de culoare. Figurile sunt desenate pentru a fi văzute de aproape ca în miniaturile manuscriselor, după care pictorul s-a inspirat. Predomină culorile deschise, luminoase, curate și armonizate. Întreg ansamblul „cântă și cheamă cu ochiul”. Pictura interioară și o bună parte din numeroasele icoane din biserică datează din anul 1762, când a activat aici Alexandru Ponehalschi. Conform unei inscripții, în anul menționat s-a pictat un mare număr de icoane, ce formează actuala tâmplă de pe peretele estic al naosului. Icoanele pictate pe panouri formează primul registru al tâmplei, deasupra urmând alte registre: cei doisprezece apostoli, în arcade, având în centru Deisis

(Isus arhieru pe tron flancat de Maria și Ioan Botezătorul), apoi un șir de medalioane ce cuprind câte doi proroci, în centru fiind Maria cu Pruncul Isus, iar ultimul registru ampla scenă cu Isus pe cruce, completată cu episoadele Coborârii de pe cruce în stânga și Plângerea lui Isus, în dreapta. Bolta naosului nu are decor, deoarece pânza pictată a fost smulsă și a dispărut. Alexandru Ponehalschi, autorul picturii murale și a icoanelor, este o remarcabilă personalitate artistică din Maramureșul secolului al XVIII-lea, fiind atașat stilistic și din punctul de vedere al programului iconografic abordat tradiției postbizantine. Același pictor îi datorăm și fragmentele

păstrate în naos și pronaos. În schimb, pictura absidei altarului, din 1812, aparține lui Ianoș Opriș, ce semnează acest ansamblu mural de factură baroc, concomitent cu icoana „Încoronarea Mariei”, de pe masa altarului.

În biserică se păstrează, de asemenea, un mare număr de icoane pe lemn, datând din sec. XVII-XVIII, și se pare chiar mai vechi, precum și o valoroasă colecție de icoane pe sticlă. Printre icoanele cele mai interesante este aceea a Sf. Ioan Botezătorul, care aparținea unei biserici ridicate înainte de sec XV; o inscripție în slavonă într-un colț spune că „această sfântă icoană s-a făcut de mult greșitul Gheorghe”.

Biserica este cuprinsă în proiectul județean „Circuitul bisericilor de lemn din Transilvania de Nord”, în valoare totală de 19.851.280 lei, finanțat prin Programul Operațional Regional 2007-2013. Proiectul vizează 16 biserici de lemn, localizate în diferite zone ale Maramureșului, respectiv: Bârsana, Bogdan Vodă, Botiza, Călinești, Copalnic Mănăștur, sat Cărpiniș, Desești, Ieud, Ocna Șugatag (sat Șugatag), Poienile Izei, Remetea Chioarului, Rozavlea, Săcălășeni, Șișești (sat Plopiș, Șurdești). Primarul Liviu Tămaș spune că: „Proiectele Consiliului Județean de la noi din comună sunt foarte importante. Pentru că, până la urmă, înfrumusețează zona de centru a comunei. Cu atât mai mult cu cât avem Centru de informare turistică, lângă Primărie, și am reamenajat totul în fața acestui Punct de informare. Va fi o parcare cu piatră cubică, iar la un moment dat va fi un tot unitar, cu piatră și lemn”.

Mănăstirea „Sfinții Împărați Constantin și Elena”, colțul de rai din Budești

Mănăstirea „Sfinții Împărați Constantin și Elena”, situată într-o zonă de o frumusețe nepământească, este una de dată relativ recentă, dar a devenit deja un adevărat centru de spiritualitate al Maramureșului. Construcția mănăstirii a început în 1995, când s-a pus piatra de temelie. Istoria lăcașului de cult e una mult mai veche. Tradiția locală spune că în comună a existat o mănăstire de călugări prin anii 1703, iar pragul bisericii de atunci a fost trecut chiar de Sfântul Iosif Mărturisitorul, considerat ocrotitorul Maramureșului și al Sătmarului.

În comuna Budești, într-o zonă desprinsă parcă din povești, cu o liniște care te învăluie și un peisaj rupt parcă din rai, se află Mănăstirea „Sfinții Împărați Constantin și Elena”, reconstruită în 1995 din dorința credincioșilor. Aici, undeva pe la 1703-1704, Sfântul Iosif Mărturisitorul a ținut o adunare eparhială în vechea mănăstire care a existat pe aceste meleaguri. Se pare că aici fusese chiar și seminar, era o mănăstire destul de importantă, dar documentele nu mai vorbesc de ea după 1715.

Piatra de temelie a noii mănăstiri s-a pus în 1995. Hramul lăcașului de cult e închinat „Sfinților Împărați Constantin și Elena”. Obștea Mănăstirii e formată acum din șase viețuitori: trei preoți, un călugăr și doi frați. Fiecare din ei se străduiește să îmbine rugăciunea cu munca, așa cum îi stă bine monahului. Chiar dacă e o mănăstire

mică, programul slujbelor e respectat cu strictețe: în fiecare dimineață, la ora 7:00, sunt citite Ceasurile și Acatistul Zilei, iar după-amiază se începe cu Ceasul 9, Vecernia și Pavcernia Mică. De asemenea, în fiecare zi, de la ora 22:00, e săvârșită slujba Miezonopticii, urmată de Utrenie și Ceasul întâi. Sfânta Liturghie e oficiată în zilele de miercuri, vineri, sâmbătă și duminică, dar și în sărbătorile din cursul anului.